

Klimatförändringarnas påverkan på en liten flyttfågel

Rasmus Jansson

Det finns många faktorer som kan påverka antalet ungar en fågel kan få till exempel, i hur bra skick individens partner är, hur mycket mat som finns tillgängligt när ungarna fortfarande är i boet och vilka parasiter och sjukdomar som infekterar individen, bara för att nämna några. En parasitgrupp som kan påverka fåglar är blodparasiterna i ordningen *Haemosporida*, så kallad fågel malaria, som är en grupp encelliga organismer som är nära släkt med de malariaparasiter som infekterar oss människor. De sprids via olika stickande insekter så som myggor och knott. De finns över nästa hela världen utom Antarktis. Vid de tillfällen de har spridits till nya platser, så som de hawaiianska öarna har de utrotat många fågelarter. En fågelart som de parasiterar på är halsbandsflugsnappare, *Ficedula albicollis*. I Sverige häckar den på Gotland och Öland. Vintrarna spenderar halsbandsflugsnappare i Afrika, söder om Sahara. De väger mellan 13 och 16 gram och lägger ungefär sex ägg varje år. Häckningsperioden är under maj och juni.

På södra Gotland har man fångat in halsbandsflugsnappare i samband med häckningen sedan 1980. Varje fågel ringmärks, antalet lagda ägg och antalet ungar som lämnar boet noteras. Från de vuxna individerna tas även ett blodprov som senare analyseras för att ta reda på om de bär på fågel malaria. Närvaro av fågel malaria påvisas genom att man mäter DNA från parasiterna i fåglarnas blod. Genom att titta närmare på både häckningen och blodparasiterna från tre år på nittioalet, 1993–1995 och de tre senaste åren 2014–2016, försökte jag se om halsbandsflugsnappare är påverkad av klimatförändringarna och om fågel malaris påverkan på fåglarna har förändrats under de senaste 20 åren.

Jag såg att andelen av populationen som smittas av malaria ökade från 28% till 42,5% mellan de två tidsperioderna. Antalet ägg som honorna lägger har också ökat, från ett medelvärde på ungefär 6,1 ägg till 6,3 ägg. Antalet ungar som lämnar boet har dock sjunkit från ungefär 4,5 ungar per bo under nittioalet till 3,5 per bo under de tre senaste åren.

Andra undersökningar har visat sig att fågel malaria sprids snabbare och till fler individer om temperaturen ökar. Detta tror jag betyder att temperaturökningarna vi ser idag har möjliggjort den ökning av halsbandsflugsnappare som har malaria. De ökande temperaturerna gör även att insekterna som halsbandsflugsnapparens ungar livnär sig på kläcks tidigare på våren idag. Halsbandsflugsnappare måste anpassa sig till detta för att kunna mata sina ungar och om den inte kan göra det blir resultatet att ungarna inte överlever. Detta är anledningen till varför antalet ungar som tar sig ur boet blir mindre för varje år, att halsbandsflugsnappare inte har hunnit anpassa sig till att insekterna kläcks tidigare om våren än för tjugo år sedan. Resultatet av detta blir att de lägger fler ägg, men färre antal ungar lämna boet. Denna upptäckt visar att den människoorsakade temperaturökningen på jorden inte bara påverkar oss människor utan även alla organismer som vi delar planeten med. För vissa arter blir effekterna negativa, så som för halsbandsflugsnappare, medan för andra organismer är förändringen positiv, till exempel fåglarnas malaria parasiter som har ökat i antal.